

Matija Berljak

SAKRAMENT POKORE ILI POMIRENJA PREMA NOVOM CRKVENOM ZAKONIKU

Uvod

Razmišljanje o sakramentu pokore ili pomirenja povezano je s grijehom, obraćenjem i spasenjem.¹

Taj sakrament ima bogatu povijest razvoja i može se promatrati pod različitim vidicima.² Mi ćemo govoriti o sakramentu pokore pod pravnim vidikom, i to u prvom redu na temelju odredbi sadržanih u novom *Kodeksu kanonskog prava*³, ali ćemo se osvrnuti i na druge propise koji su na snazi, posebno na one koje sadrži obnovljeni Rimski obrednik *Red pokore*⁴ te na dokumente koji govore o oprostima.⁵

¹ Novi Kodeks kanonskog prava zadržao je tradicionalni termin »pokora« za ovaj sakrament. On je bio posebno upotrebljavan na Tridentskom koncilu. Termin »pomirenje«, koji je prisutan već u starim rimskim sakramentarima, preuzima obnovljeni Rimski obrednik *Red pokore*, a onda i novi Zakonik da bi označio slavljenje sakramenta. O tome više u navedenoj literaturi u: A. MONTAN, »Il sacramento della Penitenza« u *Il diritto nel mistero della Chiesa*, a cura del gruppo italiano docenti di diritto canonico, III, Roma 1980, str. 124.

² Usp. A. GIACOBBI, *Storia della disciplina penitenziale antica*, Roma 1976; Z. ALSZÉGHY — M. FLICK, *Il sacramento della riconciliazione*, Torino 1976; C. COLLO, »Bibliografia ragionata su libri e articoli riguardanti il sacramento della penitenza pubblicati dal 1970 al 1975«, u AA. VV., *La penitenza* (quaderni di *Rivista Liturgica*, nuova serie), Torino 1976, str. 414-492; A. MARANZINI, »La riconciliazione e la penitenza nella missione della Chiesa« u *Rassegna di teologia* 4-1983, str. 335-360. Izvanredan bibliografski dossier od str. 342. do 360.; Z. LINIĆ, »Oblici pokore kroz povijest«, u *BS* XLVI, br. 1-2 (1976) 131-142. Ta *Bogoslovska smotra* kao i *Kateheza* IV, br. 1 (1982) obrađuju sakrament pokore pod različitim vidicima.

³ Papa Ivan Pavao II. na blagdan Obraćenja sv. Pavla apostola 25. siječnja 1983. apostolskom konstitucijom *Sacrae disciplinae leges* proglasio je novi crkveni zakonik koji nosi naslov kao i prijašnji, *Codex Iuris Canonici*. Novi zakonik stupio je na snagu na prvu nedjelju Došašća, 27. studenoga 1983. i obvezuje Latinsku crkvu, odnosno sve vjernike latinskog obreda. O nastajanju, proglašenju, stupanju na snagu i o sadržaju novog Zakonika vidi M. BERLJAK, »Novi crkveni zakonik — Kodeks kanonskog prava Ivana Pavla II.«, u *BS*, LIII, 1983, br. 2-3, str. 165—182.

⁴ RIMSKI OBREDNIK obnovljen prema odluci svetog ekumenskog Sabora II. vatikanskog, a proglašen vlašću pape Pavla VI., *Red pokore*, odobren od Biskupske konferencije u Zagrebu i potvrđen od Sv. zbora za bogoštovlje, izdala je na hrvatskom jeziku KS, Zagreb 1975.

⁵ Ap. konstitucija: PAVAO VI, *Indulgentiarum doctrina*, u *AAS* 59 (1967), str. 5-24; Dekret: SVETO POKORNIŠTVO, *Enchiridion indulgentiarum*, u *AAS* 60 (1968), str. 413—419.

U svojem izlaganju ponajprije ćemo govoriti o učincima pokore, da bismo u drugom dijelu izložili što kaže novo crkveno zakonodavstvo o njegovu slavljenju, dok će u trećem dijelu biti riječ o službeniku sakramenata pokore. Zatim ćemo prikazati odredbe koje se odnose na »communicatio in sacris« u vezi s pokorom. Na kraju ćemo ukratko nešto reći o oprostima.

1. Učinci pokore

U uvodnom 959. kanonu, koji služi kao dogmatski temelj pravnom traktatu o pokori, naglašena su dva glavna učinka tog sakramenta. Naime, vjernici koji ispovijedaju svoje grijehе zakonitom službeniku, koji se kaju za njih i koji imaju nakanu popraviti svoj život, po odrješenju tog službenika dobivaju:

- od Boga oproštenje grijehа koje su počinili poslije krštenja,
- ujedno se pomiruju s Crkvom koju su grijehom ranili.⁶

Na temelju nauke Drugog vatikanskog sabora novi Zakonik donosi stannovito obogaćenje u usporedbi s prijašnjim 870. kanonom s obzirom na eklezijalnu komponentu pokore. Jasno se, naime, kaže da je grijeh ne samo uvreda Boga nego i Crkve, koja je grijehom ranjena, te kako se grešnik po tom sakramentu ponovno pomiruje s Crkvom.

2. Slavljenje sakramenta pokore

Red pokore sadrži tri različita oblika slavljenja pokore:

- red pomirenja pojedinih pokornika;
- red pomirenja više pokornika s pojedinačnom ispovijedi i odrješenjem
- red pomirenja više pokornika s općom ispovijedi i skupnim odrješenjem.

Redoviti i izvanredni oblik slavljenja pokore`

1. *Redoviti način.* Prva dva spomenuta oblika, koje donosi *Red pokore*, redoviti su načini slavljenja pomirenja i oba traže pojedinačnu i cjelovitu ispovijed grijehа te pojedinačno odrješenje. To jasno ističe novi Zakonik kad kaže da »jedino pojedinačna i potpuna ispovijed i odrješenje« čine redoviti način kojim se vjernik svjestan teškog grijehа »pomiruje s Bogom i Crkvom«.⁷

⁶ Usp. LG br. 11; o tome više M. VALKOVIĆ, »Socijalna i eklezijalna komponenta sakramenta pokore« u *BS XXXIX* (1969), br. 1, str. 49 ss.

⁷ Kan. 960. Sadržaj tog kanona gotovo se doslovno podudara s propisom Sv. kongregacije za nauk vjere *Normae pastorales circa absolutionem sacramentalem modo impertiendam*, od 16. lipnja 1972, uvod. u *AAS* 64 (1972), str. 510 (dalje samo *Norme*). Naime, objavljivanje ovih *Normi* odgovor je na krive teorije i neosnovanu pastoralnu i liturgijsku praksu podjeljivanja sakramentalnog odrješenja većim skupinama vjernika koji su obavili samo opću ispovijed. Poziva se na nauku Tridentskog koncila, posebno na ono što se odnosi na cjelovitost ispovijedi, naime da je »po božanskom pravu potrebno pred svećenikom priznati (ispovijediti) sve i pojedine teške (smrtne) grijehе, kao i okolnosti koje vrstu grijehа mijenjaju, a čovjek ih se

Razlika između tih dvaju redovitih oblika značajna je, ali ne i bitna. Naime, kad nisu ostvareni uvjeti za zajedničko slavljenje ili kad to pokornik izričito zahtijeva, pomirenje će se slaviti pojedinačno. Ipak temeljni model slavljenja otajstva pomirenja jest pomirenje više pokornika s pojedinačnom ispovijedi i odrješenjem, jer taj oblik »uspjela je sinteza osobnog angažmana svakog pojedinca u pomirenju s Bogom i eklezijalnog smisla i izraza pomirenja. Isto tako uspostavlja ravnotežu između Božje inicijative i poziva na pomirenje te ljudskog odaziva i prihvaćanja pomirenja. Daje prvenstvo nutarnjem obraćenju srca, a ne zapostavlja ni njegov izvanjski i društveni izraz.«⁸

2. *Izvanredni način.* Za posebne prilike, kada je redoviti način pomirenja fizički ili moralno nemoguć, dopušten je, čak i nuždan, oblik pomirenja bez pojedinačne ispovijedi, tj. predviđena je mogućnost poradi posebnih okolnosti koje katkad nastupe podijeliti zajedničko odrješenje skupini pokornika vjernika u općem obliku a bez prethodne pojedinačne ispovijedi.⁹

Dva su slučaja u kojima se može primijeniti izvanredni oblik slavljanja pokre:

a) ako postoji *smrtna opasnost*, a svećenik ili svećenici nemaju dovoljno vremena da saslušaju pojedinačne ispovijedi pokornika. U tom slučaju svaki svećenik ima vlast podijeliti zajedničko odrješenje većem broju vjernika, uz uvjet da ih, ako ima vremena, kratko potakne da svaki nastoji pobuditi čin skrušenosti i kajanja (usp. kan. 961. § 1, 1);

b) u slučaju *teške nužde* moraju se ostvariti zajedno slijedeća dva uvjeta:

— da nema dovoljno ispovjednika da bi u prikladnom vremenu pojedinačne ispovijedi mogao obaviti velik broj vjernika;

— i da se pretpostavlja (da postoji bojazan) da će pokornici, bez svoje krivnje, ako im se ne podijeli odrješenje, duže biti prisiljeni ostati bez sakramentalne milosti ili svete pričesti.¹⁰

Naglašeno je da velik broj vjernika za pokorničko slavlje ne opravdava per se zajedničko odrješenje, jer se ne smatra dovoljnom potrebnom »ako ispovjednici ne mogu biti na raspolaganju samo radi velikog okupljanja pokornika kakvo može biti na kakvoj svečanosti ili hodočašću.«¹¹ Dakle, ne može se podijeliti zajedničko odrješenje kao redoviti pastoralni izbor, a ni kao sredstvo da se razriješi bilo koja teška situacija. Ono je dopušteno samo u izvanrednim slučajevima velike nužde i zadržava apsolutno izvanredni karakter.¹²

sjeti nakon pomnjiva ispita savjesti« (str. 177. hrvatskog prijevoda tog dokumenta u *Službeni vjesnik nadbiskupije zasrebačke*, LIX 1972, br. 6).

⁸ BKJ, *Uputa o pomirenju za svećenike*, dokumenti 49, Zagreb 1976, str. 9.

⁹ Usp. kan. 960. i 961, a također *Norme II*.

¹⁰ Usp. kan 961 § 1, 2. U *Red pokore*, br. 31 tumači se: »To se može dogoditi osobito u misijskim zemljama, ali i drugdje, i u drugih skupova gdje se takva potreba utvrdi.«

¹¹ Kan 961. § 1, 2. Razlika je između navedenog kanona i *Norme III* koja kaže: »To se može dogoditi najviše u misijskim zemljama, ali i na drugim mjestima, kao i tamo gdje se osobe okupljaju, pa se ukaže takva potreba.« Naime, kodificirani tekst kanona stroži je no što je bilo propisano 1972. u *Normama*.

¹² Usp. nagovor: PAVAO VI., *Ad sacros Praesules districtus Neo-Eboracensis, in Foederatis Americae Septentrionalis Civitatibus, oblata occasione eorum visitationis*

Prosudivati postoje li navedeni uvjeti i donositi odluku kad se podjeljuje zajedničko odrješenje pridržano je dijecezanskom biskupu, koji treba da pazi na kriterije o tom pitanju, i drugim članovima biskupske konferencije.¹³ Treba naglasiti da prema novom Zakoniku nisu ovlašteni mijenjati tražene uvjete i zamjenjivati ih s drugima, ili ih određivati prema osobnim kriterijima ako postoji velika nužda.¹⁴

Naša Biskupska konferencija ocijenila je da u nas ne postoje uvjeti za podjeljivanje zajedničkog odrješenja što ga predviđaju *Normae*. Oni o tome doslovno kažu: »Obzirom na 'Norme za podjeljivanje zajedničkog odrješenja' koje je izdala Sv. Stolica, BK smatra da u nas ne postoje zasad uvjeti iz t. 3. spomenutog dokumenta, pa prema tome nema mjesta za podjeljivanje zajedničkog odrješenja. U našim prilikama, naime, vjerniku ne treba dugo vremena da bi došao do svećenika i obavio individualnu ispovijed. Obaveza je individualne ispovijedi, pa nauci Tridentskog sabora, kako se ističe u ovom dokumentu, iuris divini (božanskog prava), a pripravnost svećenika da bude na raspolaganju svojoj braći koja se žele ispovijediti spada na bitnost svećeničkog služenja. Sakrament pokore, kako se administrira u Katoličkoj crkvi, veliki je Božji dar. Njime se ostvaruje plodnost Kristova otkupljenja, te on ostaje trajno i neophodno sredstvo kršćanskog života. Podjeljivanje zajedničkog odrješenja u našim prilikama urodilo bi zanemarivanjem individualne ispovijedi kod vjernika, a možda bi oslabilo i svijest velike dužnosti ispovijedanja kod svećenika, te otvorilo vrata moralnom laksizmu, a upravo tomu želi se suprotstaviti ovaj akt Sv. Stolice, kako to izričito stoji u njegovoj preambuli.«¹⁵

Ovu izjavu naši biskupi ponavljaju i 1977.¹⁶ Na posljednjem zasjedanju BK 21.—22. rujna 1983. o tom pitanju biskupi nisu donijeli nikakve norme

---

»Ad limina«, 20. IV. 1978, u AAS 70 (1978), str. 331: »In the life of the Church general absolution is not to be used as a normal pastoral situation. It is permitted only for the extraordinary situations of grave necessity... Just last year we drew attention publicly to the altogether exceptional character of general absolution.«

¹³ Usp. kan. 961. § 2. U novom Zakoniku više nema onoga što je bilo rečeno u *Norme V* (a i u *Red pokore* br. 32), da u određenim slučajevima sud također može donijeti pojedini svećenik. U tome novi Zakonik ograničava prijašnje odredbe. Tekst *Norme V*. glasi: »Ako bi se, osim slučajeva koje je odredio mjesni ordinarij, ukazala neka druga velika nužda podjeljivanja sakramentalnog odrješenja zajedno skupini pokornika, svećenik je, kad mu je moguće, dužan zatražiti dozvolu mjesnog ordinarija, da bi odrješenje mogao valjano podijeliti; inače, neka što prije obavijesti istoga ordinarija o takvoj nuždi i o podijeljenom odrješenju.« I naši biskupi u *Uputa o pomirenju za svećenike*, str. 18. kažu: »Ako bi kada svećenik došao u takvu priliku gdje bi smatrao nužnim podijeliti zajedničko odrješenje bez pojedinačne ispovijedi, dužan se je prethodno obratiti mjesnom ordinariju. Inače ga podjeljuje nedopušteno. Ako mu je nemoguće prethodno se obratiti Mjesnom ordinariju, dužan ga je o podijeljenom skupnom odrješenju što prije obavijestiti.«

¹⁴ Usp. PAVAO VI., *Ad sacros Praesules...*, nav. nagovor, str. 330: »Ordinaries were not authorized to change the required conditions, to substitute other conditions for those given, or to determine grave necessity according to their personal criteria, however worthy.«

¹⁵ BKJ, *Uputa o pomirenju za svećenike*, str. 18-19. To se isto tvrdi i u BKJ, *Pastoralna pouka o pomirenju za vjernike*. Dokumenti 48, KS, Zagreb 1976, str. 15.

¹⁶ TAJNIŠTVO BK, »Iz tajništva Biskupske konferencije«, 11-13. X. 1977, u *Službeni vjesnik nadbiskupije zagrebačke*, LXIV, br. 7, str. 190.

što se tiče zajedničkog odrješenja.¹⁷ No i da su donijeli, prema novom Zakoniku ipak na kraju svaki djecezanski biskup prosuđuje sam postoje li uvjeti i velika potreba za podjeljivanje zajedničkog odrješenja (usp. kan. 961. § 2).

Da bi vjernici mogli primiti valjano sakramentalno odrješenje koje se zajedno podjeljuje, u kan. 962. § 1 naglašeno je da moraju:

— biti prikladno raspoloženi tj. da se svaki pokaje za počinjene grijeha, odluči čuvati se grijeha, pristane popraviti sablazan i štete što ih je možda nanio;

— zatim mora imati nakanu da će u prikladno vrijeme pojedinačno ispovjediti teške grijeha, što mu je toga časa nemoguće.¹⁸

Pastiri duša, kaže se u § 2 istog kanona, neka pouče vjernike, prilikom primanja zajedničkog odrješenja, ako ima vremena, čak i u slučaju smrtna opasnosti, o prikladnom raspoloženju i uvjetima koji su nužni za valjanost sakramenta.¹⁹

Kada jedanput vjernik općim odrješenjem primi oproštenje teških grijeha, što prije neka pristupi pojedinačnoj ispovijedi, svakako prije — osim ako ne nastupi opravdan razlog — no što primi drugo zajedničko odrješenje (usp. kan. 963).

Mjesto slavljenja pokore

Redovito mjesto i sjedište za slavljenje pokore određeno je u kan. 964. na sljedeći način: vlastito mjesto jest crkva ili kapela.

Odredbe o ispovjedaonici treba da dade biskupska konferencija, imajući u vidu ono što određuje isti kanon, tj. da ispovjedaonice budu dobro vidljive, na pristupačnom mjestu i s čvrstom rešetkom, da se njima vjernici koji to žele mogu slobodno služiti. Izvan ispovjedaonice neka se ne ispovjeda, osim ako za to postoji opravdan razlog.

U vezi s ispovjedaonicom naša je BK odredila: «U svakoj crkvi neka bude barem jedna ispovjedaonica s čvrstom rešetkom. Osim toga, neka se po mogućnosti uredi u crkvi ili bogoslužnom prostoru prikladno mjesto gdje će se ispovijed moći obaviti u slobodnijem razgovoru, a pokornik će po želji sjedjeti ili klečati.»²⁰

Vrijeme slavljenja

Jasno je da se pokora može slaviti u svako doba i bilo kojeg dana. Osobito pogodno vrijeme jest korizma jer već na Pepelnicu pred Božjim narodom »odzvanja svečan poziv: 'Obratite se i vjerujte Evandelju'. Dolikuje stoga da se u korizmi upriliči više pokorničkih slavlja te se svim vjernicima pruži prigoda da se pomire s Bogom i braćom.»²¹

¹⁷ Usp. *Partikularne norme donesene od BKJ na ovom saboru 21. i 22. IX. 1983. uz novi Kodeks crkvenog prava*, posebni otisak ciklostilom.

¹⁸ Usp. također *Norme V; Red pokore* br. 33.

¹⁹ Usp. također *Norme VI, VIII i IX; Red pokore* br. 33.

²⁰ *Partikularne norme...*, usp. bilj. 17, str. 2.

²¹ *Red pokore*, br. 13.

Red pokore br. 106. opominje: »Neka ispovjednik vazda bude pripravan da ispovijedi vjernike kad god to od njega razložno zatraže«, ali također je dobro da vjernici znaju »dan i sat kad je svećenik prisutan za obavljanje te službe. Neka se vjernici privikavaju da pristupe sakramentu pokore izvan misnog slavlja, osobito u određene sate.«²²

Novi Zakonik svima kojima je po službi povjerena briga za duše naređuje da se pobrinu kako bi se vjernici koji su im povjereni mogli ispovjediti *u određene dane i sate kako im odgovara* (usp. kan. 896. § 1).

Naši biskupi upozoravaju: »Pola sata prije nedjeljne mise neće zadovoljiti potrebe vjernika, a ispovijedanje za vrijeme mise, gdje i ima više svećenika, trebat će postepeno iščeznuti. I svećenici i vjernici valja stoga da pronađu drugo rješenje koje će i jednima i drugima biti prihvatljivo. Do daljnega neka se svuda zadrži dosadašnja praksa. Ali gdje je god to moguće, neka se uoči nedjelje, u određene sate redovito pruži prilika za ispovijed. Vjernici se na to moraju češće upozoravati.«²³

Liturgijska odjeća

Red pokore br. 14 određuje da se, što se tiče odjeće svećenika, »obdržavaju propisi koje odrede mjesni ordiniriji«. Bilo bi uputno, zaključuju naši biskupi, »da svećenik redovito slavi ovaj sakrament obučen u roketu ili barem stolu.«²⁴

3. Službenik sakramenta pokore

Djelitelj ovog sakramenta jest »solus sacerdos«,²⁵ ali on, osim vlasti reda, ima i ovlast izvršavati ju prema vjernicima kojima podjeljuje odrješenje. Tu ovlast svećeniku može dati ili samo pravo ili nadležna vlast.²⁶

²² Usp. također SV. KONGREGACIJA OBREDA, *Uputa o štovanju euharistijskog misterija*, Zagreb 1967, dokumenti 5, br. 35: »Neka se vjernici ustrajno privikavaju na to da k sakramentu pokore pristupaju izvan mise, osobito u određene sate, kako bi se obavljanje ispovijedi odvijalo u miru i uz istinsku njihovu korist, i da im to ne smeta u aktivnom sudjelovanju u misi.«

²³ BKJ, *Uputa o pomirenju za svećenike*, str. 23.

²⁴ Isto, str. 23 gdje se nadodaje: »Oskudna liturgijska odjeća svećenika sigurno je doprinijela manjkavom shvaćanju svećenikove službe u sakramentu pomirenja kao i ulogu Crkve u njemu.«

²⁵ Usp. kan. 965. U *Red pokore* br. 9 bilo je određeno da: »Crkva izvršava službu sakramenta pokore po biskupima i prezbiterima«. Međutim, novi Zakonik kao i prijašnji (kan. 871) upotrebljavaju izraz »samo svećenik« razumijevajući pod tim najniži stupanj sv. reda koji se traži za dijeljenje tog sakramenta; jasno je da su i biskupi djelitelji tog sakramenta. O đakonima i laicima kao djeliteljima vidi Z. ALSZEGHY — M. FLICK, *nav. dj.*, str. 95; A. TEETAERT, *La confession aux laïcs dans l'Eglise latine depuis le VIII siècle jusq'au XIV siècle*, Paris 1926.

²⁶ Usp. kan. 966 § 1-2. U novom Zakoniku više se ne upotrebljava termin »iurisdictio« (duhovna vlast upravljanja) nego prikladniji izraz »facultas« (ovlast). Razlika je terminološka koja ne mijenja u praksi staru disciplinu. Terminologija se željela usavršiti. O tome više V. CHE CHEN-TAO, »Il 'Munus sanctificandi' nel nuovo Codice di diritto canonico« u *La nuova legislazione canonica*, Studia Urbaniana 19, Roma 1983, str. 250 ss.

Ovlast

1. *Službenici koji imaju ovlast po samom pravu.* Slijedeći službenici imaju »ipso iure« ovlast ispovijedati vjernike (usp. kan. 967. § 1—3):

- a) Rimski Prvosvećenik po cijelom svijetu;
- b) Kardinalima također pravo daje ovlast ispovijedanja po cijelome svijetu, i to bez ikakva pravnog ograničenja;
- c) isto se tako i biskupi njome mogu svuda i dopušteno služiti, osim ako im to dijecezanski biskup u pojedinom slučaju ne uskrati. Dakle, i oni imaju ovlast ispovijedanja po cijelome svijetu bez ikakva ograničenja, da bi sakrament podijelio valjano, ali ne i dopušteno ako bi im dijecezanski biskup u pojedinom slučaju to zabranio;
- d) posebna je novost Zakonika da pravo proširuje ovlast ispovijedanja po cijelome svijetu također i onima koji na vlastitom području imaju trajnu ovlast ispovijedanja, bilo po službi, bilo po dopuštenu mjesnog ordinarija inkardinacije ili mjesta gdje im je prebivalište. Takvi mogu svuda ispovijedati ako im to mjesni ordinarij u pojedinom slučaju ne uskrati. Klauzula »nisi loci Ordinarius in casu particulari renuerit«, za razliku od biskupa, jest »ad validitatem«²⁷;
- e) po samom pravu ovlast ispovijedanja svugdje imaju i oni koji po službi ili po dopuštenu nadležnog redovničkog poglavara imaju tu ovlast, ali samo prema članovima i ostalima koji u kući instituta ili družbe borave danju i noću. Ovom se ovlašću dopušteno služe, osim ako to viši poglavar u pojedinom slučaju ne uskrati za svoje podložnike.

2. *Službenici koji imaju ovlast po službi.* Po službi ovlast ispovijedanja, svaki za svoje područje, imaju slijedeći službenici (usp. kan. 968. § 1—3):

- a) mjesni ordinarij;
- b) kanonik pokorničar (penitencijar)²⁸;
- c) župnik i svi oni koji su namjesto župnika; i kapelani snagom službe imaju ovlast da ispovijedaju (usp. kan. 566. § 1);
- d) poglavari redovničkih instituta ili družbe apostolskog života ako su klerički papinskoga prava imaju ovlast ispovijedati svoje podanike i druge koji borave danju i noću u kući.

3. *Povjerena ovlast ispovijedanja* (usp. kan. 969. § 1—2).

a) Samo je mjesni ordinarij nadležan podijeliti ovlast svećeniku za ispovijedanje koje god vrste vjernika. Ako je svećenik član redovničkog instituta, neka se ovom ovlasti ne služi bez dopuštenja, bar pretpostavljenog, svojega poglavara.

b) Poglavar redovničkog instituta ili družbe apostolskog života, ako su klerički papinskoga prava, nadležan je podijeliti ovlaštenje bilo kojem svećeniku — svjetovnom ili redovničkom — da ispovijeda njegove podložnike i ostale koji danju i noću borave u kući.

²⁷ Usp. PONTIFICIA COMMISSIO C.I.C. RECOGNOSCENDO, *Communications*, Vol. X, n. 1, 1978, str. 58.

²⁸ O kanoniku pokorničaru vidi kan. 508. § 1-2.

Ispovijed bez ovlasti u slučaju opće zablude
ili pozitivne i vjerojatne sumnje.

Može se dogoditi da onaj koji ispovijeda čini to bez potrebne ovlasti, odnosno to čini sumnjajući u to da li je posjeduje. Općenito govoreći, tamo gdje bi ovlast nedostajala ili bi bila nepoptuna, ispovijed bi bila nevaljana. No i u slučajevima kad ovlaštenje nije bilo dano prije ispovijedi na način koji pravo propisuje za valjanost, ili uopće nije bilo dano, Crkva ipak radi općeg dobra na drugi način nadomješta tu ovlast i ispovijed čini valjanom.

Novi Zakonik u kan. 144 § 1 donosi opće pravilo da u općoj zabludi, bilo činjeničnoj ili pravnoj, Crkva nadopunjava izvršnu vlast upravljanja za izvanjsko i za unutrašnje područje; jednako tako i u slučaju pozitivne i vjerojatne sumnje, bilo pravne ili činjenične. A § 2 istoga kanona naglašava da se ova opća odredba primjenjuje i na nadomještanje ovlasti ispovijedanja o kojoj se govori u kan 966.²⁹

Podjeljivanje, opoziv i prestanak ovlasti

1. *Podjeljivanje*. U kan. 970. određeno je da se ovlast ispovijedanja podjeljuje samo onim svećenicima za koje je ispitom ustanovljeno da su sposobni za tu službu, osim ako se ne radi o svećenicima čija je prikladnost za tu službu otprije poznata.

Nadležni poglavar može dati ovlast ispovijedanja na neodređeno ili na određeno vrijeme (usp. kan. 972.). Trajna ovlast podjeljuje se pismeno (usp. kan. 973.) i neka je mjesni ordinarij ne podjeljuje svećeniku, iako ima prebivalište ili poluprebivalište na njegovu području, a da se prije, ako je moguće, nije posavjetovao s vlastitim ordinarijem tog svećenika (usp. kan. 971.). To je određeno zato da bi se bolje upozнала prikladnost ili neprikladnost za tu službu.

2. *Opoziv*. Kan. 974. § 1 predviđa mogućnost opoziva ovlasti za ispovijedanje. Naime, zbog važnog razloga mjesni ordinarij i nadležni redovnički poglavar mogu opozvati trajno danu ovlast.

Ako mjesni ordinarij, koji je svećeniku dao ovlast ispovijedanja na vlastitom području — ovlast koja se na temelju prava proširuje na cijeli svijet (o tome je bila riječ) — opozove tu ovlast, taj opoziv ima djelovanje na vlastitom području, ali ipso iure i po cijelome svijetu. Međutim, ako ovlast opozove neki drugi mjesni ordinarij, svećenik je gubi samo na njegovu području. U tom slučaju mjesni ordinarij koji je svećeniku uskratio ovlast ispovijedanja na svojem području dužan je o tome obavijestiti ordinarija koji je vlastit svećeniku radi inkardinacije, ili, ako se radi o članu redovničkog instituta, njegova nadležnog poglavara (usp. kan. 974. § 2—3).

Analogno vrijedi i za ovlast ispovijedanja članova redovničkih instituta. Naime, ako vlastiti viši poglavar opozove tu ovlast nekom svećeniku, tada taj svećenik svagdje gubi ovlast da ispovijeda članove instituta. Međutim, ako to učini drugi nadležni poglavar, gubi je samo u odnosu na podložnike toga poglavara (usp. kan. 974. § 4 i 967. § 3).

²⁹ Što je to opća zabluda ili pozitivna i vjerojatna sumnja, vidi M. BERLJAK, »Delegacija ili ovlaštenje za prisustvovanje ženidbi prema sadašnjem crkvenom pravu« u *BS, L* (1980), br. 4, str. 355 ss.

3. *Prestanak*. Kan. 975. predviđa i druge načine (osim opoziva) prestanka ovlasti za ispovijedanje. Ti su vezani uz načine na koje je ta ovlast bila podijeljena:

- kad je podijeljena vi officii, prestaje prestankom službe;
- kad je podjeljuje mjesni ordinarij inkardinacije, prestaje ekskardinacijom;
- ako je podjeljuje mjesni ordinarij prebivališta, prestaje gubitkom prebivališta.

Smrtna opasnost

Novi Zakonik u kan. 976., za razliku od starog (kan. 882.), ne postavlja nikakve uvjete ni za valjanost, a ni za dopuštenost odrješenja ako se radi o smrtnoj opasnosti, čak i ako bude prisutan ovlaštenj svećenik. Naime, u tom slučaju svaki svećenik može odriješiti valjano i dopušteno svakog pokornika od svakog grijeha i cenzure (zaveze), uključujući i sudionika u grijehu protiv šeste zapovijedi Božje (usp. kan. 977.).

Treba naglasiti da se čak i izopćenom svećeniku, kojemu je zabranjeno slaviti sakramente (usp. kan. 1331), zabrana ispovijedi obustavlja u slučaju smrtne opasnosti.³⁰ I ne samo to, nego u smrtnoj opasnosti baš svaki svećenik dužan je ispovijedati vjernike (usp. 886. § 2). U smislu kan. 1357. § 3 oni koji su odriješeni u smrtnoj opasnosti od određene i proglašene cenzure ili cenzure rezervirane Apostolskoj Stolici, dužni su, pošto se oporave, obratiti se na nadležnu vlast.³¹

Odrješenje sukrivca

U prethodnoj točki bilo je spomenuto da svećenik može u smrtnoj opasnosti sukrivcu u grijehu protiv šeste zapovijedi Božje valjano i dopušteno podijeliti odrješenje. Izvan tog slučaja ono bi bilo nevaljano (usp. kan. 977.), a svećenik koji bi takvome podijelio odrješenje toga grijeha upao bi u izopćenje (ekskomunikaciju) latae sententiae pridržano Apostolskoj Stolici, kako to jasno kaže kan. 1378. § 1. Dakle, Crkva teško kažnjava takve slučajeve da bi spriječila zloupotrebe i da bi zaštitila dostojanstvo sakramenta pokore.

³⁰ Usp. kan. 1335. Osim toga što ispovjednik u smrtnoj opasnosti može odrješivati grijeh, on ima vlast podjeljivati oprost i od tajnih ženidbenih smetnji za unutrašnje područje, bilo unutar ili izvan sakramentalnog čina ispovijedi (usp. kan. 1097. § 3).

³¹ U tom istom kan. 1357. § 1 kaže se: »Imajući u vidu odredbe kan 508. i 976. cenzuru latae sententiae izopćenja i interdikta, koja nije proglašena, može otpustiti ispovjednik u unutrašnjem sakramentalnom području, ako je pokorniku teško biti u stanju teškog grijeha kroz vrijeme potrebno da se za to pobrine nadležni poglavar.« Zatim se određuje u § 2: »Pri davanju odrješenja neka ispovjednik pokornika obaveže da se u roku od mjesec dana pod prijetnjom kazne ponovnog upadanja obrati nadležnom poglavaru ili svećeniku koji ima ovlast i da se drži onoga što ovaj odredi; ipak neka mu naloži prikladnu pokoru, i, ukoliko bi to trebalo, popravak šablazni i štete; a priziv može biti i preko ispovjednika bez spominjanja imena.«

Obavljanje službe pomirenja u pastvi

1. *Ispovjednik sudac i duhovni liječnik.* Ispovjednik mora imati na pameti da je on u isto vrijeme, kako kaže kan. 978. § 1 (doslovno citirajući kan. 888. starog Kodeksa) sudac i liječnik, te da je postavljen za djelatnika Božje pravde i milosrđa i da se mora brinuti za čast Božju i spas duša.³² U § 2 istog kanona, koji je nov, istaknuto je da ispovjednik u obavljanju službe mora djelovati i vladati se kao službenik Crkve i da se, prema tome, treba vjerno držati nauke Učiteljstva i propisa koje izdaju nadležne vlasti.

2. *Postavljanje pitanja u ispovijedi.* Nekada će biti potrebno postavljati pitanja da bi ispovijed bila potpuna, cjelovita, da bi se moglo prosuditi duševno stanje pokornika i da bi mu se moglo što bolje pomoći. Kan. 979. određuje da se u ispovijedi postavljaju pitanja »mudro i obzirno, pazeći na okolnosti i dob pokornika«. Treba se pomno čuvati da se ne istražuju imena sudionika, da se koga ne bi zadržavalo znatiželjom i nekorisnim pitanjima.

Ova je odredba zakonika dosta općenita. Naime, to je materija koja spada više na moral nego na pravo.³³

3. *Odrješenje i pokora.* Ako ispovjednik ne sumnja u pokornikovo raspoženje, a ovaj traži odrješenje, ono se ne smije niti uskratiti niti odgoditi (usp. kan. 980.). Spasonosnu i odgovarajuću pokoru ili zadovoljštinu, koja spada na bit sakramenta, ispovjednik mora narediti, a pokornik ju je dužan osobno ispuniti. Ona se određuje prema vrsti i broju grijeha, ali imajući u vidu i stanje pokornika (usp. kan. 981.).

4. *Ispovjednik i grijeh zavodenja protiv šeste zapovijedi.* — Tko lažno prijavi nevina ispovjednika crkvenom poglavaru zbog zločina zavodenja ne grijeh protiv šeste zapovijedi Božje, upada u interdikt latae sententiae, a ako je klerik, onda i u suspenziju (usp. kan. 1390. § 1). Kad se pokornik za taj grijeh-zločin ispovijeda, kan. 983. određuje neka mu se ne podijeli odrješenje ako prije toga nije izričito opozvao lažnu prijavu i ako štetu, ukoliko je nastala, nije pripravan nadoknaditi.

Ali ako bi svećenik u samom činu ispovijedi, ili njezinom prigodom, ili pod izlikom ispovijedi doista navodio pokornika na grijeh protiv šeste zapovijedi Božje, »neka se prema težni zločina kazni suspenzijom, zabranama, lišenjem, a u težim slučajevima neka se otpusti iz kleričkog steleža (usp. kan. 1387.).

5. *Ispovjedna tajna.* Ispovjedna je tajna nepovrediva. Stoga se ispovjednik ima pomno čuvati da u bilo čemu ne očituje pokornika bilo riječima ili znakovima, bilo na koji god drugi način ili zbog kojeg razloga. Ni najteži interesi javnog dobra ne opravdavaju »sakramentalnog pečeta« (usp. kan. 983. § 1).

Treba naglasiti da iz naravi stvari izlazi kako nije strogo zabranjeno samo odavanje grijeha nego i svega onoga što je s ispovijedi povezano (npr. skrupuloznost, laksnost, sramežljivost . . .). Ako bi ispovjednik izravno (direktno) povri-

³² O osobinama ispovjednika (otac, liječnik, učitelj i sudac) vidi opširno u *Prva sinoda nadbiskupije zagrebačke*, Zagreb, 1925, str. 146 ss.

³³ Usp. npr. J. KUNIČIĆ, »Pitati penitente o bračnim zloupotrebama:« u *BS*, XXXIX (1969), br. 1, str. 127—136.

jedio sakramentalni pečat, upao bi u izopćenje (ekskomunikaciju) latae sententiae pridržano Apostolskoj Stolicu; ako bi to pak učinio neizravno (indirektno), treba da bude kažnjen prema težini zločina (usp. kan. 1388. § 1).

Na obvezu čuvanja tajne dužan je i tumač i svi drugi, koji su na bilo koji način saznali za grijeh iz ispovijedi.³⁴ Tumač, a i ostali koji bi povrijedili takvu tajnu, moraju se kazniti primjerenom kaznom, ne isključujući ni izopćenje (ekskomunikaciju) (usp. kan. 1388. § 2).

Istina je da sakramentalni pečat u prvom redu služi tome da se zaštiti pokornik. No i u slučaju da on oslobodi ispovjednika ispovjedne tajne, ispovjednik ne smije izreći pred sudom svjedočanstvo o tome što mu je poznato iz ispovijedi; pa čak ni ono što zna iz konteksta ispovijedi ne smije otkriti kao indicij kako bi se došlo do istine (usp. kan. 1550. § 2, 2).

Kan. 984. § 1—2 naglašava da je strogo zabranjeno služiti se znanjem stečenim u ispovijedi na štetu pokornika, makar bila isključena svaka pogibao očitovanje tajne. A oni koji imaju vlast ne mogu se nipošto u vanjskom pravnom području služiti poznavanjem grijeha iz bilo kada primljene ispovijedi.

Jasno je određeno da učitelj novaka i njegov pomoćnik, zatim upravitelj sjemeništa ili druge odgijone ustanove ne bi smjeli ispovijedati svoje pitomce koji s njima zajedno borave u istoj kući, osim ako to oni samo u pojedinim slučajevima svojevoljno ne zatraže.³⁵

6. *Dužnost ispovijedati.* Svi kojima je po službi povjerena briga za duše imaju tešku obvezu pobrinuti se da se mogu povjereni im vjernici ispovjediti, i to u vrijeme kad im odgovara. Ako je hitna potreba, svaki je ispovjednik dužan ispovijedati; ako je pak smrtna opasnost, tada je dužan ispovijedati svaki svećenik (usp. kan. 986. § 1—2).

4. Pokornik

Onaj tko nije primio sakrament krštenja ne može valjano primiti ni ostale sakramente, dakle ni pokoru ili pomirenje (usp. kan. 842. § 1).

1. *Predmet ispovijedi.* Ponajprije je naglašeno da spaonosnom primanju lijeka sakramenta pokore mora prethoditi raspoloženje vjernika da se obrati Bogu, odbacujući grijeh i uz odluku da će se popraviti (usp. kan. 987.). Zatim je u kan. 988. § 1 istaknuta vjernikova obveza da, pošto je brižno ispitao savjest, ispovijedi »po vrsti i broju sve teške grjehe počinjene nakon krštenja koji još nisu izravno oprosteni po vlasti Crkve«; dodaje, se, s obzirom na stari Kodeks (kan. 901.), radi predviđene mogućnosti u izvanrednim slučajevima zajedničkog odrješenja, »za koje se nije optužio u pojedinačnoj ispovijedi«.

³⁴ Usp. kan. 983 § 2. Zanimljiva je precizacija koju donosi kan. 983. § 1—2 razlikujući »sakramentalni pečat«, koji je vlastit ispovjedniku, od »čuvanja tajne« koje vrijedi za one do kojih je došla vijest o grijehu prigodom ispovijedi. U starom C.I.C. usp. kan. 679 govorilo se o »sakramentalnom pečatu«.

³⁵ Usp. kan. 985. U kan. 204. § 2 ističe se: »U donošenju odluka o pripuštanju pitomaca za ređenje, ili otpuštanju iz sjemeništa, nikad se ne može tražiti mišljenje duhovnika i ispovjednika.«

Iako je sakrament pokore prijeko potreban samo za one koji su se poslije primljenog krštenja teškim grijehom odijelili od Boga i Crkve, ipak je on koristan i za one s lakim grijehom. Stoga se vjernicima preporučuje da ispovijedaju i lake grijehе.³⁶

2. *Godišnja ispovijed*. Svaki vjernik, kada dođe do uporabe razuma, dužan je, bar jedanput godišnje, vjerno ispovijedati svoje teške grijehе.³⁷

Česta se ispovijed ili tzv. ispovijed iz pobožnosti preporučuje. I neka se pastiri duša »ne usude vjernike od nje odvrćati. Dapače neka preporučuju njezine bogate plodove za kršćanski život . . . , i neka budu spremni takve ispovijedi saslušati uvijek kada to od njih vjernici opravdano zatraže«. ³⁸

Novi Zakonik na poseban način sjemeništarcima, klericima, redovnicima i redovnicama preporučuje da češće pristupaju sakramentu pokore (usp. kan. 246. § 4; 277 § 2, 5; 630. § 2; 664., 719. § 3 . . .). Također se i zaručnicima — kako bi plodonosno primili sakrament ženidbe — preporučuje da prije toga pristupe sakramentu pokore i Euharistije (usp. kan. 1065. § 2).

3. *Ispovijed preko tumača*. Dopuštena je ispovijed preko tumača. Jasno je da u tom slučaju treba izbjeći zloupotrebu i sablazan (usp. kan. 990.). No nitko, da bi se mogao ispovjediti, nije dužan imati tumača. Ako tumač prisustvuje ispovijedi, dužan je na čuvanje ispovjedne tajne (usp. kan. 983. § 2).

4. *Slobodan izbor ispovjednika*. Svakom je vjerniku slobodno ispovjedati se kojem god zakonito odobrenom ispovjedniku želi, pripadao on makar drugom obredu (usp. kan. 991.). Obredi o kojima je ovdje riječ jesu različiti: katolički obredi.³⁹ Načelo koje donosi taj kanon vrijedi za sve vjernike; njime su obuhvaćeni i članovi instituta posvećenog života, ili muški ili ženski.⁴⁰

³⁶ Usp. kan. 988. § 2. Usp. također *Norma XII* gdje se kaže: »Svakako treba izbjegavati i to da se sakramentalna pojedinačna ispovijed ne bi pridržavala samo za teške grijehе jer bi to vjernike lišilo najizvršnijeg ploda ispovijedi, a štetilo bi i dobrom glasu onih koji pojedinačno pristupaju sakramentu ispovijedi.« Također vidi BKJ, *Pastoralna pouka o pomirenju za vjernike*, str. 12.

³⁷ Što se tiče ispovijedi djece Pio je X. u dekretu *Quam singulari* od 8. VIII. 1910. izjavio: »Aetas discretionis tum ad confessionem tum ad sanctam Communionem ea est, in qua incipit ratiocinari, hoc est circa septimum annum, sive supra sive etiam infra . . .« *AAS* 2 (1910) 583. Poslije toga Sv. Zbor za kler izdaje *Opći katehetski direktorij* u kojem se, među ostalim, govori i o novonastaloj praksi na nekim mjestima, tj. »da se redovito ostavi nekiliko godina između pričesti i prve ispovijedi. Na drugim pak mjestima uvedene su opreznije novosti, bilo da se prva ispovijed nije tako odugovlačila bilo da se prepusti sudu roditelja da li da njihova djeca pristupaju sakramentu pokore prije prve pričesti«. Tamo gdje su takvi eksperimenti uvedeni »neka BK te eksperimente podvrgnu novom ispitivanju . . .«, dokumenti 38-39, Zagreb 1972, dodatak 4 i 5, str. 112-113. Napokon, Sv. kongregacije za disciplinu sakramenata i kler izdaju *Declaratio de praemittendo sacramento poenitentiae primae puerorum communioni*, *AAS* 65 (1973) 410, gdje je određeno da se prestane s eksperimentima i da se svagdje i od svih održava kako je bilo određeno u dekretu Pija X. *Quam singulari*.

³⁸ *Norma XII*.

³⁹ To je u skladu s onim što ustanovljuju kan. 111-112.

⁴⁰ Usp. kan. 630 § 1-2; 719 § 3. Rečeno je u kan. 630. § 3: »Samostani redovnica, odgojni domovi i veće laičke zajednice neka imaju redovite ispovjednike koje je odobrio mjesni ordinarij, posavjetovavši se sa zajednicom, ali ne postoji obveza da se ide k njima.« U sjemenište neka dolaze uz redovite ispovjednike i drugi, a pitomci mogu otići bilo kojem ispovjedniku ili u sjemeništu, ili izvan njega, no treba da sačuvaju sjemenišnu disciplinu (usp. kan. 242. § 1).

5. *Odredbe koje se odnose na »communicatio in sacris« s obzirom na sakrament pokore*

Općenito je načelo da oni koji su u punom zajedništvu s Crkvom mogu dopušteno primiti sakrament pokore samo od onih koji su u istom takvom zajedništvu; i obratno, takvi ih mogu dijeliti samo onima koji su u istom tom punom zajedništvu s Crkvom. To je jasno naglašeno u kan. 844. § 1: »Katolički službenici dopušteno dijele sakramente samo vjernicima katolicima koji ih isto tako primaju dopušteno samo od katoličkih službenika . . .« No isti taj kanon u slijedećim paragrafima dopušta od tog načela ove izuzetke:

1. *S obzirom na vjernike katolike.* Vjernici koji fizički ili moralno ne mogu doći do svojega katoličkog službenika dopušteno mogu primiti sakrament pokore od nekatoličkog službenika, ali pripadnika samo one Crkve u kojoj postoji taj valjani sakrament, i to samo ako nužda zahtijeva ili preporučuje duhovna korist, te ako se ukloni pogibelj zablude ili indiferentizma (usp. kan. 844 § 2).

2. *S obzirom na katoličkog službenika.* Katolički službenik smije podijeliti sakrament pokore i članovima *Istočnih crkava* (npr. pravoslavne), koje nemaju potpunog zajedništva s Katoličkom crkvom, ali pod uvjetom da oni to svojevolutno zatraže i da su valjano raspoloženi. Još se dodaje da to vrijedi i za članove *drugih Crkvi* koje su u jednakom položaju kao spomenute Istočne crkve. No Apostolska Stolica sebi pridržava pravo prosuditi koje su to »druge Crkve« (usp. kan. 844. § 3). S obzirom na *ostale kršćane* koji nemaju puno zajedništvo s Katoličkom crkvom, katolički službenici smiju podijeliti sakrament pokore samo ako nastane smrtna opasnost ili, prema sudu biskupa ili biskupske konferencije, neka druga teška nevolja, i to uz slijedeće uvjete: da ne mogu doći do službenika svoje zajednice, da to svojevolutno traže, da, što se tiče tog sakramenta, očituju katoličku vjeru i da su valjano raspoloženi (usp. kan. 844. § 4).

Dakle, novi Kodeks kanonskog prava donosi posebne odredbe koje se odnose na »communicatio in sacris« s obzirom na sakrament pokore dodajući u § 5 istoga kanona neka dijecezanski biskup i biskupska konferencija ne donose opće odredbe o tom pitanju prije no što se savjetuju »s nadležnom vlasti bar mjesne Crkve, ili nekatoličke zajednice koje se to tiče«.

Kada novi Zakonik govori o kaznama za pojedine zločine protiv vjere i crkvenog jedinstva, među ostalima govori i o krivcu zbog zabranjenog »communicationis in sacris«. Određuje da se takav ima kazniti primjerenom kaznom (usp. kan. 1365.).

6. *Oprost*

U sklopu sakramenta pokore crkveni zakonodavac govori i o oprostima jer oni su povezani sa zadovoljstvom. Novi Kodeks kanonskog prava (kan. 992. — 997.) donosi samo temeljna načela, a za ostalo upućuje na posebne propise. On doduše izričito ne spominje dokumente u kojima se ti propisi nalaze, ali očito

se za današnje vrijeme misli na one sadržane u apostolskoj konstituciji *Indulgentiarum doctrina* i u dekretu *Enchiridion indulgentiarum*.⁴¹

1. *Pojam i vrste.* Oprost prema novom Zakoniku jest otpuštanje pred Bogom vremenite kazne što se mora izvršiti zbog počinjenog grijeha, iako je krivnja već izbrisana. Njega zadobiva vjernik kršćanin pod točno određenim uvjetima s pomoću Crkve. Ona, kao službenica otkupljenja, mjerodavno dijeli i primjenjuje bogatstvo Kristovih zasluga i općinstva svetih (usp. kan. 992.). — Ako oprost od vremenite kazne za grijeh oslobađa posve, riječ je o *potpunom oprostu*; ako pak oslobađa djelomice, riječ je o *djelomičnom oprostu*.⁴² — Svaki vjernik, ili potpuno ili djelomično, može steći oprost za sebe ili ga može primjeniti za one koji su usnuli (umrli).⁴³

2. *Pravo podjeljivanja oprosta.* Osim vrhovne crkvene vlasti, oproste mogu podijeljivati samo oni kojima se ta ovlast priznaje po pravu, ili im to dopušta Rimski Prvosvećenik. Nijedna vlast niža od pape ne može na druge preneti pravo podjeljivanja oprosta ako joj to izričito nije dopustila Apostolska Stolica (usp. kan. 995. § 1—2).

3. *Uvjeti za stjecanje oprosta.* Samo je krštena osoba sposobna steći oprost, i to ako nije izopćena iz crkvene zajednice, te je bar na kraju propisanog djela u stanju milosti. Takav vjernik, osim toga, mora imati nakanu da bar stekne oprost i izvrši naložena djela u određenom vremenu i na propisan način, i to prema uvjetima dopuštenja (usp. kan. 996. § 1—2). Kanon 997. naglašava da se za podjeljivanje i upotrebu oprosta treba, osim normi koje donosi novi Zakonik, pridržavati i drugih propisa koji su sadržani u posebnim crkvenim zakonima.⁴⁴

Umjesto zaključka

Prema riječima Tridentskog koncila, sakrament pokore ili pomirenja palima poslije krštenja tako je nuždan, kao što je neprepođenima nuždan sakra-

⁴¹ Vidi bilj. br. 5. O ta dva dokumenta vidi D. BUDROVIĆ, »Pregled obnovljenih oprosta«, u *BS XXXIX* (1969) br. 2-3, str. 202—212. (Od str. 206. do 212. nabrojani su pojedinačno djelomični i potpuni oprosti).

⁴² Usp. kan. 993. Vidi o tome više u D. BUDROVIĆ, nav. čl., str. 203—204 gdje on među ostalim kaže: »Oznaka vremena djelomičnih oprosta (50, 100, 300, ... dana ili godina) bila je, mislim, u većine vjernika neispravno shvaćena. Mnogi su držali da im ovi oprosti smanjuju čistilišne dane, i to za onoliko dana koliko ih je vezano uz takve zazive ili molitve ... Što je značio npr. oprost od 100 dana? Poznato je kako je Crkva u prvim vremenima odsuđivala dosta strogu i javnu pokoru za stanovite javne grijeha. Rok od 100 dana oprosta značio je da Crkva ... toliko otpušta i smanjuje pred Bogom dug vremenite kazne za već oproštene grijeha koliko bi pred Bogom pokajnik zaslužio olakšice u kazni da je izvršio 100 dana pokore prema ondašnjoj crkvenoj praksi ... Crkva sada daje djelomične oproste bez oznake vremena ...»

⁴³ Usp. kan. 994. U starom C.I.C. kan 930. bilo je izričito naglašeno da dobiveni oprost nitko ne može namijeniti za žive.

⁴⁴ Vidi navedene dokumente u bilješci br. 5 gdje su sadržani posebni crkveni zakoni koji se odnose na oproste. O tome D. BUDROVIĆ, nav. čl., str. 202 ss; A. MONTAN, nav. čl. str. 146—149.

ment krštenja, i to toliko puta koliko puta padnu u teški grijeh.⁴⁵ Po pokori, naime, kršteni primaju od Božjeg milosrđa uvijek ponovno oprostjenje od uvrede učinjene Bogu i ujedno se pomiruju s Crkvom koju su svojim grijehom ranili.⁴⁶ I zato sakrament pokore nema samo veliko osobno već i veliko društveno značenje.

Na kraju želimo dodati ono što novi Kodeks kanonskog prava naglašava kad govori o sakramentima općenito, a to onda treba primijeniti i na sakrament pokore ili pomirenja:

— sakramenti se ne mogu uskratiti onima koji ih traže, koji su raspoloženi kako treba, a pravo im to ne brani (usp. kan. 843. § 1);

—pastiri duša, a i ostali vjernici, dužni su brinuti se da oni koji traže sakramente budu evangelizirani i katehizacijom za njih pripremljeni (usp. kan. 843. § 2);

— i na kraju, sakramente moraju slaviti »s najvećim poštovanjem i dužnom pomnjom, kako posvećeni službenici, tako i ostali vjernici«, jer tek tada će biti potpuno vidljivi znakovi i sredstva »kojima se vjera izražava i jača, iskazuje Bogu štovanje i kojima se ljudi posvećuju« te će tako pridonijeti tome »da se crkveno zajedništvo zasnuje, učvrsti i očituje« (kan. 840.).

⁴⁵ Usp. Tridentski koncil, Sess. XIV: *Decr. de poenit. et unct. extr.*, can. 1 i 2 (DS 1701—1702).

⁴⁶ Usp. LG br. 11.